

ההיתר של הר"ן בשם בעל העיטור - שיעור 686

- I. אם יש לסמוך על הר"ן בשם בעל העיטור להתיר איסור דאורייתא ע"י נכרי במקום מצוה ויש ד' שיטות בדבר -
- (א) דאפילו במצוה דיחיד מותר (ר"ן סוף רזי אליעזר דמילה)
- (ב) דוקא צרכי רבים (מנחת שבת פ"ו - ה) וחיי אדם (ס"ז - י"ב)
- (ג) דוקא למכשול דרבים (מ"ב רע"ו - כ"ה)
- (ד) דאפילו למכשול דרבים לא (פמ"ג ח"א ע"ז - ז) ועיין ברמ"א (רע"ו - ז) ותוספות (גיטין ח): ורמב"ם (ו - ט) ושו"ע (ע"ז - ה)
- II. לצרף בעל העיטור למחלוקת אחרת להתירו כגון -
- (א) אומר לנכרי בערב שבת להדליק בשבת דאין איסור דבר דבר (מנחת שבת הל"ל) ודלא כהמ"ב (תרכ"ג - ג) ובצירוף בעל העיטור דאפילו בשבת מותר לאומרו במקום מצוה ועיין במלכים אומניך (דף רפ"ג - ט)
- (ב) אמירה לאמירה בצירוף העיטור דאפילו בלא אמירה לאמירה מותר
- (ג) לרמז לנכרי בבית ישראל בצירוף העיטור דבלא רמיזה מותר (ציץ אליעזר י"ז - מ"ז - ח)
- (ד) להדליק נר לצרכי חולה ללמוד דאפילו אם אינו חולה כ"כ מותר בצירוף העיטור (סע)
- (ה) סוכה שנפל ביו"ט מותר לומר לנכרי להחזירו (מ"ב תרל"ז - ה) ועיין בשו"ת באר יצחק (י"ד) דלדעת תוספות (ל"ה:) הוא רק איסור דרבנן ודלא כהרמב"ם שהוא איסור דאורייתא ובצירוף העיטור אפשר דמותר ואין סתירה ממ"ב (תרכ"ו - פ) דאסור לומר לנכרי לסכך סוכה דשם פשע (מלכים אומניך דף קס"ז)
- (ו) שיגררה תיבה כפולה בספר תורה ע"י נכרי ביד שמאל דמותר (א"ר) ואפילו לספר לאפיקי ים אינו שינוי אפשר בצירוף העיטור מותר (דף קע"ז) אמנם דעת הרמב"ם דמותר לקרוא מספר תורה פסולה ולכן אין כאן מצוה למחוק
- (ז) אהל שנתפרק בשבת יש לתקנו ע"י נכרי דאפילו אם בנין לשעה הוי בנין בצירוף בעל העיטור מותר (דף קע"ח)
- (ח) גנב שברח מותר לומר לנכרי שיסע ברכב ויתפוס את הגנב שהוא מכשול דרבים (דף רכ"ז)
- (ט) ספינה של ישראלים וכל העובדים הם נכרים נוסעים על דעת עצמם וגם בצירוף העיטור יש להתיר כגון שהולכים לדבר מצוה (דף רל"א - כ"ה) ודוקא אם הספינה תגיע לארץ ישראל בשבת
- (י) נשברה המטה או ככתה החשמל בבית המלון מותר לומר לנכרי לתקנה כמו שהתיר הבה"ל (רע"ו - ה ד"ס לרכ"ו) כעין זה ולהדליק החשמל בבית מלון אפשר מותר אפילו לאחר הסעודה בצירוף העיטור (דף רל"ג) ואבאר
- (יא) הוצאה ע"י נכרי ברה"ר שיש אומרים שיש עירוב כשר בצירוף העיטור אולי יש להתיר במקום מצוה (דף קע"ד) ואבאר
- (יב) מרבה בשיעורים בשבת ע"י נכרי דדעת הרשב"א דהוי דרבנן אבל דעת הר"ן דהוי דאורייתא בצירוף העיטור כגון לילדת יש מקום להתיר (דף קס"ט)
- (יג) אולי יש להתיר במקום מצוה או צורך הרבה חזרה ע"י נכרי דבר לח שנצטנן לגמרי או כמאכל בן דרוסאי בצירוף העיטור (וצ"ע)
- (יד) באיחור את מזודותיו של יהודי שטס עמה ושלחה אותם לביתו בשבת במכונית וגם בא מחוץ לתחום אפשר יש להתיר ג"כ כנ"ל בסעיף י (מלכים אומניך דף רל"ג)
- (טו) מטוס שהתפוצץ באויר מותר לשלוח נכרים בשבת שיאספו את הגופות דיש בזה צורך מחמת היתר עגונות דיש לסמוך על בעל העיטור (דף ר"ג)
- (טז) מותר לשכור נכרי שירשום ויגידנו מי שפותחים עסקיהם בשבת וכן שוטרים נכרים

שישמרו על בני העיר ממושעים וגנבים דאפילו כתיבה בלע"ז דאורייתא בצירוף העיטור (מלכים אומניך זף רנ"ז) ויש אוסרים כיון שהוא דרך קבע

(יז) **מותר לומר לילד שיאמר לנכרי** שידליק להם אור לצורך לימודו ואח"כ יתכן דיכול גם גדול להשתמש להאור דכדומה מספינן ליה הקטן בידיים איסור דרבנן לצורך התינוק ובצירוף העיטור דמותר לגדול לומר לא"י במקום מצוה (דף רה"ז)

(יח) **יש מקילים לומר לנכרי שיחמם** מקוה דרבים בשבת לצורך טבילה ועיין באג"מ (ב - קכ"ז) שהתיר לנשים בימי הגזירה ברוסיה לטבול בשבת בחמין ואף בהוחמו ע"י ישראל במזיד אך לא תשהא שם להנאתה (דף ר"ע)

(יט) **בכל הדוגמאות הנ"ל** צריך שאלת חכם שודאי אינו מותר לדברי הכל ואין מדמה דבר לדבר

III. שיעבור ע"י נכרי על איסור תורה לצורך מצוה דרבים של יום המחרת לא התיר העיטור (מג"א רע"ו - ח) לכן לטחון תבואה בשבת למצות מצות שצריך ביום א' מצוה רחוקה היא ואסור וכן אסור לומר לנכרי לתקן אוטו בשבת לצורך מצות המחרת וכן אסור לעשות פוטו ע"י נכרי בשבת לצורך ברית מילה ליום המחרת (bilirubin test)

IV. יש מתירים לומר לנכרי לנגן בכלי שיר בחופות בשבת ויש מקומות שנהגו להחמיר בזה (של"ח - ז) ויש מתירין אפילו לומר לא"י לתקן הכלי שיר שהוא דאורייתא (עיטור) ועיין בכף החיים (של"ח - י"ד) שחידש דשבות דשבות במקום מצוה מותר דוקא במצוה דאין בה הנאת הגוף דמצות לאו ליהנות ניתנו ולכן לומר לא"י להביא חמים או יין דרך כרמלית אין להתיר וכל זה למד משופר (ש"ז - ה) ולכן מצוה שיש בו הנאת הגוף אסור אבל רובם חולקין עליו

V. עוד הערות

(א) **לטלטל המנורה מהשלחן ע"י נכרי** עיין ברמ"א (רע"ו - ג) דמותר לומר לא"י לילך עמו לטול נר דלוק כבר הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא ואין להתיר אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרק ולהקל יותר (מ"ב כ"ט) וטעם ההיתר משום דהישראל יכול לטלטלו ע"י שינוי דלא גזרו טלטול ע"י שינוי (שי"ח - ח) ולכן אינו אסור לטלטל המנורה ע"י אמירה לנכרי שהוא עצמו יכול לטלטלו בשינוי

(ב) **להדחת הרצפה** עיין בכף החיים (של"ז - כ"ח) דאפילו אם סוחט הנכרי הבגד שמנגב הרצפה מהמים שכולע כדי שיחזור ויקלוט עוד אין איסור בדבר דהנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד דיכול להדיח במכבדת שאינו בולע ועוד כתב שמוטב שיהיו הנשים שוגגין ולא מזידין ואם היה הרצפה מלוכלך מאוד שיהיה שם אורחים או חשש משרצים יש להתיר ועיין במלכים אמניך (ו - ט"ה ג) דאם דרך ההיתר קשה לנכרי לא נחשב הדבר לאפשר בדבר היתר א"כ אין להתיר בענינינו וצ"ע דמהאג"מ (ד) אין משמע כן רק דמותר בכל אופן

(ג) **להדחת כלים** עיין במ"ב (תל"ט - ל"ה) דהדחת כלים הוי שבות וע"י נכרי הוי שבות דשבות ושרי רק במקום מצוה ויש מתירים משום דהאיסור משום טירחת ישראל ומשום טירחת נכרי לא גזרו (תשובות והנהגות ח - רכ"ג)

(ד) **שיפתח קופסא סגורה** יש מקילים דאעפ"י שיפתח כדרכו בחול מאחר שבידו לפתחו דרך קלקול שהרי היהודי יכול ג"כ לעשות באופן זה וע"ע באג"מ (ד - קי"ט - ה) דנכרי שפתח קען אם לצורך הישראל לאכול יש לאסור מ"מ הוא עצמו כתב דמותר לת"ח בצניעא לצורך אורחים ויש לחלק אם יש צריך גדול דוקא מותר

(ה) **לכבות הגאז בשבת** עיין בשו"ע (של"ז - כ"ה) דנכרי שבא לכבות א"צ למחות דאדעתיה דנפשיה עביד אבל אמירה אסור אפילו בדליקה וכ"ש בנ"ד ויש מתירין דהוי רק גרמא ע"י נכרי (מלאכים אמניך ו - ז) ויש אוסרים דהוי בכלי של ישראל ובכיתו ואבאר

(ו) **כל דבר שמחלוקת הפוסקים** וי"א דאפילו שבות אינו מותר לומר לעובד כוכבים לעשותו ולכן להשתמש בכלי carpet sweeper שיש אוסרים רק משום עובדא דחול ואפשר לעשותו ע"י ישראל אם מיוחד רק לשבת ולכן יש מקום להתיר ע"י נכרי (ד"ע) ועיין בכלכלת שבת

(ז) **אסור לומר לנכרי** להשתמש בטליפון לצרכו (ש"ז - כ"ח) ובלא אמירה מותר (גר"ז ש"ז - ל"ה) ולא כהחיי אדם